

PEDAGOGIK TAFAKKUR – TARBIYACHILARNING KASBIY MALAKA VA KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH OMILI SIFATIDA

Xolmirzayeva Gulbahor

“University of economics and pedagogy” NOTM

Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: mazkur maqolada pedagogik tafakkurning mazmun-mohiyati, uning tarbiyachilar kasbiy kompetentligini rivojlantirishdagi o'rni hamda pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik tafakkur, kasbiy kompetentlik, tarbiyachi, refleksiya, pedagogik faoliyat, kasbiy malaka, pedagogik tahlil, kreativ fikrlash, kasbiy rivojlanish.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimini modernizatsiyalash sharoitida pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatini oshirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yuritayotgan tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligi, pedagogik jarayonlarni samarali tashkil etish qobiliyati hamda innovatsion yondashuvlardan foydalanish darajasi ta'lim sifatini belgilovchi muhim omillardan sanaladi. Bugungi kunda pedagog faoliyatining muvaffaqiyati nafaqat nazariy bilimlar hajmi, balki pedagogik vaziyatlarni chuqur tahlil qilish, muammolarni samarali hal etish, tarbiyalanuvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish va pedagogik qarorlarni asosli qabul qilish qobiliyatiga ham bog'liqdir. Mazkur jihatlar esa bevosita pedagogik tafakkurning rivojlanganlik darajasi bilan belgilanadi.

Pedagogik tafakkur pedagogning kasbiy faoliyat jarayonida pedagogik hodisa va jarayonlarni tahlil qilish, baholash, prognozlash hamda pedagogik muammolarni ijodiy hal etishga qaratilgan intellektual faoliyat shakli hisoblanadi. Shu bois pedagogik tafakkur tarbiyachining kasbiy malaka va ko'nikmalarini rivojlantiruvchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik tafakkur umumiy tafakkurning kasbiy-pedagogik faoliyatga yo'naltirilgan maxsus ko'rinishi bo'lib, pedagogik voqelikni anglash, tahlil qilish va o'zgartirishga qaratilgan murakkab intellektual jarayonni ifodalaydi. U pedagogik bilimlar, kasbiy tajriba, refleksiya va ijodiy yondashuvlarning integratsiyasi natijasida shakllanadi. Pedagogik tafakkurning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1. pedagogik vaziyatlarni tizimli tahlil qilish;
2. sabab-oqibat bog'lanishlarini aniqlash;
3. pedagogik qarorlarni ilmiy asoslash;
4. kasbiy refleksiyani amalga oshirish;
5. pedagogik faoliyat natijalarini prognozlash;

6. kreativ va innovatsion yondashuvlarni qo'llash.

Pedagogik tafakkur pedagogning nafaqat mavjud bilimlardan foydalanishini, balki yangi pedagogik g'oyalarni yaratish va amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlarini ham kengaytiradi. Shu sababli u pedagogik kompetentlikning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Kasbiy malaka pedagogning o'z faoliyatini samarali amalga oshirishga xizmat qiluvchi bilim, ko'nikma va tajribalar tizimidir. Pedagogik tafakkur ushbu malakalarni shakllantirish va takomillashtirishning metodologik asosi sifatida namoyon bo'ladi.

Birinchidan, pedagogik tafakkur tarbiyachining analitik qobiliyatlarini rivojlantiradi. Tarbiyachi pedagogik jarayonni kuzatish, yuzaga kelayotgan muammolarni aniqlash va ularning sabablarini tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijada ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligi oshadi.

Ikkinchidan, pedagogik tafakkur kasbiy qaror qabul qilish sifatini yaxshilaydi. Har bir pedagogik vaziyat o'ziga xos bo'lib, standart yondashuvlar har doim ham kutilgan natijani bermaydi. Rivojlangan pedagogik tafakkur tarbiyachiga vaziyatni har tomonlama baholash va optimal qarorlarni tanlash imkonini beradi.

Uchinchidan, pedagogik tafakkur tarbiyachining refleksiv faoliyatini kuchaytiradi. Refleksiya orqali pedagog o'z faoliyatini tahlil qiladi, kamchiliklarini aniqlaydi va o'z ustida ishlash yo'nalishlarini belgilaydi. Bu esa uzluksiz kasbiy rivojlanishga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, pedagogik tafakkur innovatsion faoliyatning muhim sharti hisoblanadi. Zamonaviy ta'limda yangi pedagogik texnologiyalar va metodlarni joriy etish tarbiyachidan ijodiy fikrlashni talab qiladi. Pedagogik tafakkur innovatsion yondashuvlarni tanlash va amaliyotga tatbiq etishga yordam beradi. Tarbiyachining kasbiy ko'nikmalari pedagogik tafakkur bilan uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Mazkur bog'liqlik quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

1. Diagnostik ko'nikmalar. Pedagogik tafakkur tarbiyalanuvchilarning rivojlanish darajasi, ehtiyojlari va qiziqishlarini aniqlash imkonini beradi. Diagnostik ma'lumotlarni tahlil qilish asosida individual yondashuv ishlab chiqiladi.

2. Prognostik ko'nikmalar. Pedagogik faoliyat natijalarini oldindan ko'ra bilish va rejalashtirish pedagogik tafakkurning muhim jihatlaridan biridir. Tarbiyachi ta'lim-tarbiya jarayonining istiqboldagi natijalarini prognoz qiladi va faoliyatini shunga mos ravishda tashkil etadi.

3. Loyihalash ko'nikmalari. Pedagogik jarayonni loyihalash, mashg'ulotlarni rejalashtirish va metodik materiallarni ishlab chiqishda pedagogik tafakkur muhim rol o'ynaydi. Bu esa pedagogik faoliyatning maqsadga muvofiqligini ta'minlaydi.

4. Kommunikativ ko'nikmalar. Tarbiyachi va tarbiyalanuvchi, ota-onalar hamda hamkasblar o'rtasidagi samarali muloqot pedagogik tafakkurning rivojlanganlik darajasiga bog'liq. Pedagogik vaziyatlarni to'g'ri tushunish va baholash muloqot sifatini oshiradi.

5. Kreativ ko'nikmalar. Pedagogik tafakkur tarbiyachining ijodiy salohiyatini rivojlantiradi. Kreativ yondashuvlar orqali pedagog ta'lim mazmunini boyitadi va bolalarning faolligini oshiradi.

Tarbiyachilarda pedagogik tafakkurni rivojlantirishda muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, refleksiv faoliyatni tashkil etish, pedagogik keyslar va amaliy vaziyatlar tahlili, ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish pedagogik jarayonlarga innovatsion yondashuvlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Pedagogik tafakkur tarbiyachilarning kasbiy malaka va ko'nikmalarini rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. U pedagogik faoliyatni tahlil qilish, pedagogik muammolarni hal etish, innovatsion yondashuvlarni qo'llash hamda kasbiy refleksiyani amalga oshirish imkonini beradi. Rivojlangan pedagogik tafakkur tarbiyachining kasbiy kompetentligini oshirib, ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini ta'minlaydi.

Shu nuqtai nazardan, bo'lajak va amaliyotdagi tarbiyachilarda pedagogik tafakkurni maqsadli rivojlantirish oliy pedagogik ta'limning ustuvor vazifalaridan biri sifatida qaralishi lozim. Pedagogik tafakkur rivojlangan sari tarbiyachining kasbiy mahorati, pedagogik madaniyati va innovatsion salohiyati ham yuksalib boradi. Natijada maktabgacha ta'lim tizimida sifat jihatidan yangi bosqichga erishish imkoniyati yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2018.
2. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent, 2017.
3. Xolmirzayeva G. Bo'lajak tarbiyachilarning pedagogik tafakkurini rivojlantirish metodikasi. – Andijon, 2026.